KOMISIA EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 28.6.2006
KOM(2006) 345 v konečnom znení

SPRÁVA KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

o situácii v sektore drobného ovocia, čerešní a višní určených na spracovanie

{SEK(2006) 838}

- **Úvod**

V novembri 2004 sa v záveroch predsedníctva týkajúcich sa zjednodušenia spoločnej organizácie trhu s ovocím a zeleninou od Komisie požadovalo, aby analyzovala novú situáciu v sektore drobného ovocia a iného červeného ovocia určeného na spracovanie na trhoch EÚ, ktorá vznikla v dôsledku rozšírenia, a aby v prípade potreby predložila návrhy na riešenie konkrétnych problémov.

V tomto dokumente sa predkladajú hlavné prvky analýzy uskutočnenej útvarmi Komisie a vyvodzujú sa závery o politikách EÚ. Pripojený je k nemu pracovný dokument útvarov Komisie, ktorý obsahuje hĺbkový prehľad o situácii v sektore drobného ovocia a iného červeného ovocia určeného na spracovanie.

1. OBSAH

Tento dokument sa zameriava na višne a čerešne (*Prunus cerasus* a *Prunus avium*) a takzvané drobné ovocie. Termín drobné ovocie sa zvyčajne vzťahuje na tri skupiny ovocia: bobuľoviny (rod *Rubus* a *Morus*), ríbezle (rod *Ribes*) a čučoriedky (rod *Vaccinium*), ako aj nažky alebo nepravé plody (rod *Fragaria*, t. j. jahody).

Sektor drobného ovocia, čerešní a višní na spracovanie čelil ťažkému roku 2004, v ktorom výrobné ceny viacerých produktov (najmä čiernych ríbezlí, jahôd a višní) boli vo viacerých členských štátoch nízke. Nízke ceny ovplyvnili viaceré produkty aj v roku 2005 (najmä jahody a čierne ríbezle).

Pristúpenie nových členských štátov, v ktorých je sektor drobného ovocia a ostatných červených plodov na spracovanie rozsiahly, k EÚ značne zmenilo celkový obraz tohto sektora v EÚ. Pristúpením dvoch významných producentov, Maďarska a Poľska, sa EÚ stala najväčším producentom drobného ovocia pre spracovateľský priemysel na svete.

2. ANALÝZA SITUÁCIE V SEKTORE

2.1. Hlavné charakteristiky sektora v EÚ

Na úrovni EÚ plochy, na ktorých sa pestuje drobné ovocie a višne[1], predstavujú 0,25 % celkovej ornej pôdy. S výnimkou jahôd a čerešní má tento sektor najväčšiu dôležitosť v krajinách severnej Európy. Poľsko s podielom 1,10 % je krajinou, v ktorej má sektor najväčší význam. V dôsledku rozšírenia v roku 2004 v EÚ podstatne vzrástla produkcia drobného ovocia (ako sú ríbezle, egreše, maliny a jahody) a višní: obrábaná plocha vzrástla v rokoch 2002 – 2004 v priemere zo 69 000 ha v EÚ-15 na 237 000 ha v EÚ-25, z ktorých 141 000 ha je v Poľsku.

Produkcia drobného ovocia, okrem ríbezlí, višní a čerešní, ktorých zber možno mechanizovať, je náročná na pracovnú silu. Keďže ceny na spracovateľskom trhu sú nižšie ako na trhu s čerstvým ovocím, konkurenčný tlak spôsobuje, že sektor

[1] Údaj sa nevzťahuje na čerešne, keďže podiel spracovateľského trhu na celkovej produkcii je nižší (približne 10 %) ako pri ostatných plodoch.

drobného ovocia na spracovanie sa nachádza najmä v krajinách s nízkymi pracovnými nákladmi.

Drobné ovocie často tvorí súčasť úzkeho rozsahu plodín, ktoré možno pestovať v znevýhodnených regiónoch (napr. podhorských oblastiach). Okrem toho možnosť pestovať drobné ovocie v malom rozsahu znamená, že sektor je vhodný pre malé poľnohospodárske podniky, ktoré často prevládajú v znevýhodnených alebo podhorských oblastiach. V týchto poľnohospodárskych podnikoch drobné ovocie umožňuje lepšie využiť rodinné pracovné sily. Často poskytuje dodatočný príjem pestovateľom, ktorí vykonávajú činnosť na čiastočný úväzok.

Hoci má sektor v celkovom poľnohospodárstve obmedzenú ekonomická veľkosť, často sa v producentských krajinách sústreďuje v špecifických regiónoch. Z tohto dôvodu môže významne prispieť do regionálnej ekonomiky.

2.2. Hlavné charakteristiky sektora v Poľsku

Poľsko predstavuje dve tretiny všetkého drobného ovocia a višní vypestovaných pre spracovateľský priemysel v celej EÚ.

Za posledných 15 rokov bola rozloha ovocných sadov pomerne stabilná v rozmedzí od 260 000 do 290 000 ha. Z nich približne 15 % je vysadených kríkmi bobuľovín a ríbezlí (ako sú ríbezle, egreše, maliny a iné kríky) a 10 % višňami. Plochy vyhradené na pestovanie jahôd sa za posledných 15 rokov menili (najmenšia plocha bola 38 000 ha v roku 2002 a najväčšia 65 800 ha v roku 2001).

Produkcia drobného ovocia je sústredená regionálne. Najväčší význam má v troch vojvodstvách, čo predstavovalo približne 55 % vnútroštátnej produkcie drobného ovocia a višní v rokoch 2002 – 2004: Lubelskie (24,1 % z celkového objemu produkcie), Mazowieckie (20,9 %) a Łódzkie (11,4 %).

V súvislosti s vysokou nezamestnanosťou vo vidieckych oblastiach a štruktúrach malých poľnohospodárskych podnikov predstavuje sektor drobného ovocia na spracovanie významný zdroj príjmu a práce. Odhaduje sa, že celý sektor ovocia a zeleniny poskytuje ekvivalent 250 000 pracovných miest na plný úväzok (produkcia, predaj, spracovanie). Samotný sektor drobného ovocia, čerešní a višní by dosiahol približne 80 000 pracovných miest na plný úväzok.

V sektore prevládajú malé poľnohospodárske podniky, hoci za posledných 15 rokov sa uskutočnila konsolidácia. V prípade čiernych ríbezlí a višní predstavujú poľnohospodárske podniky pestujúce ovocie na rozlohe väčšej ako jeden hektár približne dve tretiny vnútroštátnej produkcie.

Roztrieštenosť produkcie sa spája s nízkou úrovňou organizácie. Organizovaná časť sektora (skupiny pestovateľov a organizácie pestovateľov) v prípade všetkých druhov ovocia a zeleniny predstavuje iba 2 % z celkovej hodnoty výroby ovocia a zeleniny uvedenej na trh.

V dôsledku roztrieštenosti ponuky väčšiny drobného ovocia sa ovocie sústreďuje v zberných strediskách, ktoré sa nachádzajú v obciach produkčných regiónov, odkiaľ sa prepravuje na spracovanie. Veľké poľnohospodárske podniky zvyčajne predávajú

priamo priemyslu. Menšia časť (odhaduje sa na 10 – 15 %) dodávok drobného ovocia a višní priemyslu sa uskutočňuje na základe zmlúv medzi pestovateľmi a spracovateľmi.

2.3. Situácia v hlavných podsektoroch

Pokiaľ ide o drobné ovocie, prieskum sa zameral na pestované ovocie a jeho hlavné druhy: čierne ríbezle, maliny a jahody. Tieto plody spolu predstavujú viac ako 90 % produkcie drobného ovocia pre priemysel. V prípade višní a čerešní sa vykonala samostatná analýza.

2.3.1. Jahody

V EÚ sa produkcia jahôd výlučne pre spracovateľský priemysel nachádza najmä v Poľsku. V ostatných členských štátoch sa jahody pestujú pre trh s čerstvým ovocím, hoci menšie množstvá sa predávajú priemyslu. Poľsko dodáva priemyslu v EÚ okolo 60 % jahôd. Podiel dovozu mrazených jahôd do EÚ-25 z tretích krajín na celkovej ponuke jahôd používaných spracovateľským priemyslom EÚ vzrástol z menej ako 20 % do rokov 2001/2002 na 38 % v rokoch 2003/2004.

Ceny (jahôd pre spracovateľský priemysel a mrazených jahôd) v EÚ v rokoch 2004 a 2005 prudko klesli v dôsledku kombinovaného tlaku zvýšenej produkcie EÚ v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi a rastúceho lacného dovozu z tretích krajín, najmä z Číny.

Hlavné charakteristiky sektora jahôd v Poľsku sa môžu zhrnúť takto:

- Produkcia jahôd na spracovanie sa v dôsledku pomerne nízkych investičných nákladov stala dodatočným zdrojom príjmu mnohých domácností vo vidieckych oblastiach. Zo sociálneho hľadiska zohráva sektor významnú úlohu vo vidieckych oblastiach. Odhaduje sa, že v roku 2002 dve tretiny produkcie pochádzali z 10 % poľnohospodárskych podnikov, ktoré mali rozlohu väčšiu ako 0,5 hektára. Zvyšných 90 % pestovateľov s plochou, na ktorej pestujú jahody, menšou ako 0,5 hektára vypestovalo jednu tretinu celkovej poľskej produkcie;

- Sektor sa špecializuje na pestovanie kultivaru Senga Sengana, obľúbeného v spracovateľskom priemysle. Na druhej strane tento kultivar nie je vhodný pre trh s čerstvým ovocím, produkuje nízke výnosy, obdobie zberu je mimoriadne krátke a objem úrody je vo veľkej miere závislý od poveternostných podmienok. Tieto charakteristiky spoločne s nárastom dovozu z tretích krajín v posledných rokoch vytvárajú tlak na jej pestovanie za súčasných podmienok znamenajúcich nízke ceny, najmä v prípade väčších komerčných poľnohospodárskych podnikov;

- Lacný dovoz, výkyvy dopytu na trhu a veľký počet pestovateľov a výrobcov polotovarov spoločne s vlastnými charakteristikami kultivaru Senga Sengana spôsobujú z roka na rok cenové výkyvy, ktoré môže ďalej posilňovať úroveň dopytu potravinového priemyslu EÚ po mrazených jahodách;

- Jahody kultivaru Senga Sengana sa po zbere rýchlo kazia a potrebujú následné primerané zaobchádzanie (najmä chladenie). Predaj priemyslu je rozštiepený a len nepatrné množstvá sa predávajú na základe zmlúv. Vzhľadom na súčasnú

medzinárodnú konkurenciu a nízke ceny sa nezdá pravdepodobné, že zmluvy, ktoré zahŕňajú cenové dohody, sa rozšíria mimo podsektory, ktoré majú špecifické potreby (napr. strava pre deti, vysokokvalitné džemy). Prieskum vykonaný s cieľom vyriešiť problémy, ktorým čelí pestovanie kultivaru Senga Sengana, zahŕňa spôsoby ekologickej produkcie ovocia, nové spôsoby pestovania a lepšie metódy na ochranu proti plesni sivej.

Súčasné nízke ceny jahôd na spracovanie v EÚ sťažujú sektoru čerstvých jahôd v niektorých členských štátov využívanie odbytiska spracovateľského priemyslu ako regulátora trhu s čerstvým ovocím.

Dopyt EÚ po jahodách ako polotovare sa od roku 1990 dynamicky zvýšil. Rast sa však vo veľkej miere týkal odvetvia spracúvania ovocia, ktoré pri väčšine svojich výrobkov nezávisí od konkrétneho kultivaru. Rast zaznamenalo aj odvetvie štiav a nápojov. Na druhej strane potreby odvetvia džemov sú stabilné.

2.3.2. *Čierne ríbezle*

Čierne ríbezle sa pestujú v členských štátoch severnej Európy, samotné Poľsko dosahuje 70 % produkcie EÚ. EÚ je najväčším producentom na svete, produkcia v tretích krajinách je pomerne obmedzená a EÚ dováža zanedbateľné množstvá čiernych ríbezlí. Ceny surovín a polotovarov od roku 2003 prudko poklesli v dôsledku nárastu produkcie čiernych ríbezlí z takmer 150 000 ton v priemere v období rokov 1998 – 2002 na 200 000 ton v rokoch 2003 a 2004. Produkcia dosiahla rekordné úrovne, zatiaľ čo spotreba konečných potravinových výrobkov (najmä nápojov na báze ovocia) nezaznamenala rovnakú dynamiku a možnosti vývozu mimo EÚ sú pomerne obmedzené. Ekonomika uvedeného produktu sa riadi produkčným cyklom v trvaní približne 10 – 12 rokov vytváraným sklonom pestovateľov zakladať nové sady, keď sú ceny vysoké, čím sa zabezpečujú proti následným prudkým poklesom cien.

Treba uskutočniť úpravu obrábaných plôch, aby sa produkcia vrátila na primeranejšiu úroveň. Likvidácia nadbytočných sadov je jedným z nástrojov, ktoré pestovatelia zvyčajne uplatňujú. Čierne ríbezle sú viacročnou rastlinou a začleňujú sa do striedania plodín v poľnohospodárskom podniku. Likvidácia nadbytočných plôch sa preto uskutočňuje aj ako súčasť rotačného systému uplatňovaného pestovateľmi.

Na strane dopytu je spotreba potravinových výrobkov, ktoré obsahujú čierne ríbezle, stabilná alebo dokonca klesá. Výrobky z čiernych ríbezlí doplácajú na konkurenciu zo strany iných výrobkov (pomarančové šťavy, brusnicové šťavy atď.). Spotreba by sa mohla zvýšiť vyššou propagáciou a inováciou výrobkov.

2.3.3. *Maliny*

Po rozšírení v roku 2004 sa produkcia malín v EÚ zvýšila z 28 000 ton na 87 000 ton (priemery v rokoch 2002 – 2004) prostredníctvom dvoch nových veľkých producentov: Poľskom (48 000 ton) a Maďarskom (10 000 ton). Spracovateľský priemysel je primárnym určením ovocia v dvoch nových členských štátoch, zatiaľ čo zohráva menšiu úlohu v ostatných členských štátoch s výnimkou Francúzska, kde sa približne 10 % produkcie predáva priemyslu. V minulosti v Spojenom kráľovstve dodával uvedený sektor v Škótsku ovocie najmä pre priemysel. Začiatkom roku 2000

sa však z dôvodu nedostatočnej konkurencieschopnosti takmer celý sektor preorientoval na trh s čerstvým ovocím.

Ponuka malín pre spracovateľský priemysel v EÚ-25 sa zvýšila zo 115 000 ton v roku 2000 na viac ako 160 000 ton v roku 2004. Veľká ponuka malín pre priemysel v roku 2004 v Európe spôsobila pokles cien. Približne dve tretiny celkovej ponuky pre priemysel predstavujú mrazené maliny. Srbsko bolo po dlhé roky najväčším dodávateľom mrazených malín do EÚ s priemerne 54 000 tonami vyvezenými do EÚ-25 v rokoch 2002 – 2004, nasledovalo ho Čile s priemerom 14 000 ton. Za posledné roky v dôsledku nárastu produkcie v Poľsku (v priemere z 20 000 ton v rokoch 1999 – 2002 na 30 000 ton v rokoch 2003 – 2004) vzrástol podiel mrazených malín vyrábaných v EÚ na celkovej ponuke EÚ z 20 % v roku 2002 na 31 % v roku 2004.

Poľsku sa za posledných 10 rokov podarilo získať značný podiel trhu a zdá sa pripravené na ďalšie zlepšenie svojho postavenia v dôsledku mnohých výhod: tradícia pestovania malín, nízke pracovné náklady, silný výskum v oblasti vytvárania odrôd, existencia rozsiahlej základne priemyslu na výrobu polotovarov. Na druhej strane roztrieštenosť produkcie a predaja pestovateľmi produkujúcimi pre priemysel je podstatným obmedzením zvýšenia konkurencieschopnosti sektora. Zvýšenie produkcie na úrovni poľnohospodárskych podnikov a predaj priemyslu na výrobu polotovarov budú rozhodujúce v procese konsolidácie sektora.

V Maďarsku produkcia malín za posledných desať rokov poklesla. Napriek trvalému dopytu EÚ, vývoz mrazených malín klesol v dôsledku klesajúcej konkurencieschopnosti. Krajina musela v skutočnosti čeliť zvýšenej konkurencii na trhu, kým doma sektor čelil zvýšeným nákladom. Okrem toho prírodné podmienky v Maďarsku by znamenali potrebu rozvoja zavlažovania (krajina sa nachádza na južnej hranici pestovateľskej oblasti malín v Európe), čo nie je v súčasnosti pri produkcii pre spracovateľský trh rentabilné.

2.3.4. Višne

Višne sa pestujú v krajinách so studeným podnebím, najmä v Severnej Amerike a v severnej Európe. Višne sa málokedy konzumujú čerstvé. Zvyčajne sa po zbere konzervujú alebo mrazia a používajú sa v rôznych druhoch výrobkov, medzi ktoré patria kompóty, džemy a šťavy, ako aj rôzne dezerty.

V EÚ sektor višní dominuje v troch krajinách: Poľsku (190 000 ton v rokoch 2002 – 2004), Maďarsku (51 000 ton) a Nemecku (31 000 ton). Tieto tri krajiny spolu dosahujú 87 % celkovej produkcie EÚ. V období rokov 1998 – 2004 produkcia višní v EÚ-25 rástla priemernou ročnou mierou 5 % a v roku 2004 dosiahla 340 000 ton. Na uvedenom náraste sa najväčšou mierou podieľalo Poľsko. Produkcia sa zvýšila aj v Maďarsku. V Nemecku od roku 1990 sektor upadal pod tlakom zvýšenej konkurencie zo strany dovozu z krajín strednej a východnej Európy. Poľsko dosahuje 60 % produkcie višní v EÚ.

Poľnohospodárske podniky v Nemecku a Poľsku sú svojou štruktúrou malé, hoci význam veľkých poľnohospodárskych podnikov v Poľsku narastá. V Maďarsku naopak prevládajú veľké poľnohospodárske podniky (poľnohospodárske podniky s 10 alebo viac hektármi predstavujú 50 % celkovej plochy, kým v Poľsku iba 3 %). V

dôsledku malých rozmerov poľnohospodárskych podnikov sa v Nemecku a Poľsku višne zbierajú ručne. V Maďarsku sa mechanizovaný zber týka 30 % produkcie. Pracovné náklady preto zohrávajú rozhodujúcu úlohu pri rentabilite produkcie a Nemecko je v porovnaní s Maďarskom a Poľskom v nevýhode.

V Nemecku a Maďarsku zohrávajú organizácie pestovateľov a skupiny pestovateľov (OP a SP) významnú úlohu pri predaji višní spracovateľskému priemyslu: 40 % celkovej produkcie v Nemecku a 50 – 60 % v Maďarsku. V Poľsku naopak OP a SP stále zohrávajú okrajovú úlohu.

Dovoz EÚ-25 z tretích krajín má na celkovej ponuke višní pre spracovateľský priemysel v EÚ obmedzený význam s podielom v priemere 11 % v rokoch 2002 – 2004.

Produkcia višní zaznamenala dynamický nárast v nových členských štátoch od roku 1990. Analýza naznačuje, že pokles cien v roku 2004 spôsobila veľká úroda v EÚ a v Srbsku, ktorá prekročila potreby priemyslu. Vzhľadom na rozsah rozvoja nových ovocných sadov, najmä v Poľsku, ceny v sektore môžu zostať nízke, pokiaľ počasie neovplyvní úrodu, ako v roku 2005.

2.3.5. Čerešne

Spracovateľský priemysel využíva približne 15 % produkcie čerešní v EÚ. V troch členských štátoch sa časť ich sektora orientuje na spracovateľský priemysel: Francúzsko, Taliansko a Španielsko. Používajú sa hlavne na konzerváciu (čerešne v sirupe a iné výrobky), prípravky s alkoholom (z časti pre cukrársky priemysel) a konzerváciu cukrom (kandizované čerešne).

Výroba konzervovaných čerešní v EÚ sa od začiatku 90. rokov znížila, čiastočne v dôsledku ich nahradenia konzervovanými višňami dovezenými zo strednej Európy alebo dovezenými konzervovanými čerešňami. Výroba čerešní konzervovaných alkoholom v EÚ čelila konkurencii zo strany dovozu podobných výrobkov z tretích krajín. Sektor sa značne zúžil.

Francúzsko a Taliansko sú najväčšími výrobcami kandizovaných čerešní v EÚ, nasleduje Španielsko. Vo Francúzsku a Taliansku sa sektor rozvíjal od roku 1990 odlišným smerom. V Taliansku sa na začiatku 90. rokov sektor presunul od surovín vyrobených v Taliansku k dovozu z tretích krajín (Bulharska, Turecka a Rumunska). Podstatná časť surovín (dočasne konzervované čerešne) dovezených z tretích krajín sa po sekundárnom spracovaní (preberanie, triedenie atď.) reexportuje do tretích krajín. Časť surovín sa spracúva na kandizované čerešne. Vo Francúzsku sektor sledoval ustálenú stratégiu založenú na silnej integrácii komoditného reťazca a koordinovanom prístupe a činnostiach v medziodborovom kontexte. V medziodborovom rámci sa vypracovali rôzne opatrenia na podporu konkurencieschopnosti komoditného reťazca. Napriek zvýšenej konkurencii odvetvie stále využíva miestne vyrobené suroviny.

3. HLAVNÉ ZÁVERY

Viaceré druhy ovocia určeného na spracovanie čelili v posledných rokoch na trhu EÚ poklesu cien (výrobné ceny a ceny polotovarov). Tieto problémy možno pripísať trom kategóriám faktorov, ktoré sa vzťahujú na rôzne produkty v rozdielnej miere: 1) rastúca konkurencia z tretích krajín (v sektore jahôd), 2) nadmerná produkcia v porovnaní s potrebami trhu, 3) nedostatočná konkurencieschopnosť segmentov sektoru spôsobená roztrieštenosťou komoditného reťazca (nízke úrovne organizácie pestovateľov atď.).

Pokiaľ ide o sektory ostatných plodín, dočasné problémy môžu vzniknúť aj v dôsledku rôznych okolností (napr. nepriaznivého počasia).

3.1. Konkurencia v dôsledku dovozu z tretích krajín

Analýza ukazuje, že význam dovozu z tretích krajín do EÚ-25 je malý v prípade višní a v prípade čiernych ríbezlí je zanedbateľný. Vyšší je v prípade malín a čerešní, hoci v prípade malín sa v posledných rokoch znížil. V prípade mrazených jahôd sa za posledné tri roky zvýšil. Sektor jahôd určených pre spracovateľský priemysel preto čelil zvýšenej konkurencii zo strany dovozu mrazených jahôd za nízke ceny z tretích krajín, najmä z Číny.

Komisia v súčasnosti skúma, či sa dovoz z Číny uskutočnil za dumpingových podmienok.

3.2. Vyrovnanie sa s nadmernou produkciou v porovnaní s potrebami trhu

3.2.1. Prispôsobenie výrobnej kapacity dopytu

Produkčný potenciál EÚ, pokiaľ ide o čierne ríbezle a višne, prekračuje súčasný dopyt zo strany priemyslu. Pokiaľ nepriaznivé počasie neovplyvní zber, ceny pravdepodobne zostanú na nízkej úrovni. Produkčný potenciál v obidvoch sektoroch za posledné roky podstatne vzrástol v dôsledku nových výsadieb, ktoré podnietili doterajšie vysoké ceny.

Za týchto podmienok niektorí pestovatelia môžu chcieť upustiť od danej produkcie a pôdu využiť pre iné plodiny. Pravidlá EÚ o štátnej pomoci umožňujú členským štátom za určitých podmienok implementovať dotované schémy likvidácie nadbytočných sadov. S cieľom uľahčiť prechod z pestovania kríkov bobuľovín a ríbezlí (v právnych predpisoch EÚ považovaných za viacročné rastliny) na iné plodiny môžu členské štáty, ktoré uplatňujú jednotnú platbu SPP v rámci predchádzajúceho modelu, použiť národnú rezervu na stanovenie nových referenčných čiastok pre pestovateľov v oblastiach, ktoré prechádzajú reštrukturalizáciou[2].

Programy rozvoja vidieka EÚ môžu tiež na úrovni poľnohospodárskeho podniku uľahčiť preorientovanie sa na iné poľnohospodárske činnosti (opatrenie v rámci osi 1 pre „zlepšenie konkurencieschopnosti odvetvia poľnohospodárstva a lesného

[2] Pozri článok 42 nariadenia Rady (ES) č. 1782/2003 (Ú. v. EÚ L 270, 21.10.2003).

hospodárstva“ nového nariadenia o rozvoji vidieka[3]) alebo na nepoľnohospodárske činnosti (opatrenia v rámci osi 3 o „kvalite života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácii vidieckeho hospodárstva“). Podporné opatrenia v rámci osi 3 podporujú diverzifikáciu činností vo vidieckych oblastiach a tak posilňujú miestne hospodárstvo a jeho schopnosť prekonať ťažkosti, ktorým môže čeliť v konkrétnych poľnohospodárskych sektoroch.

3.2.2. Podpora dopytu: propagácia a inovácia výrobkov

V porovnaní s inými druhmi ovocia sú trhy s drobným ovocím obmedzenej veľkosti. Týka sa to čerstvých, ako aj spracovaných výrobkov. Propagačné programy sa málokedy zameriavajú na výrobky sektoru, v dôsledku toho ich spotrebitelia často dobre nepoznajú. Subjekty pôsobiace v sektore v niektorých členských štátoch prijali kroky na propagáciu svojich výrobkov. V tejto súvislosti môže byť podpora EÚ na propagáciu poľnohospodárskych výrobkov významným nástrojom na poskytovanie informácií o drobnom ovocí a zvýšenie dopytu po ňom.

Inovácia výrobkov je významným nástrojom rozšírenia alebo vytvorenia nových trhov. Viaceré opatrenia v rámci programov rozvoja vidieka môžu pestovateľom pomôcť pri vývoji nových výrobkov: podpora investícií do odbytu a spracovania, podpora spolupráce medzi poľnohospodármi pri vývoji nových výrobkov a podpora účasti poľnohospodárov na schémach kvality potravín.

3.3. Podpora konkurencieschopnosti sektora

Spomedzi slabých stránok komoditného reťazca, ktoré sa zistili analýzou, je najkritickejšou roztrieštenosť produkcie ovocia a jeho odbytu pre spracovateľský priemysel v Poľsku.

Niekedy sa tvrdí, že schéma podobná podpore poskytovanej organizáciám pestovateľov, ktorí predávajú čerstvé výrobky spracovateľskému priemyslu podľa nariadení Rady (ES) č. 2201/96 a č. 2202/96 by prispela k zrušeniu obmedzení spôsobených roztrieštenosťou produkcie a usmernila by veľkú časť predaja spracovateľskému priemyslu, čím by prispela k stabilizácii sektora. Súčasné nástroje uplatňované na základe uvedených nariadení sa však oprávnili najmä cenami pestovateľov, ktoré sú vyššie v EÚ ako v tretích krajinách. To sa nevzťahuje na veľkú časť sektora drobného ovocia, višní a čerešní určených pre spracovateľský priemysel. Práve prebieha prieskum existujúcich schém s cieľom ich zosúladenia s reformou SPP.

Komisia sa preto domnieva, že zavedenie takejto schémy podpory by bolo z technického hľadiska neprimerané a predčasné. Komisia uznáva, že nízka úroveň organizácie sektora v Poľsku a roztrieštený odbyt priemyslu sú vážnymi obmedzeniami z hľadiska konkurencieschopnosti sektora. Domnieva sa však, že existujúce politiky prvého a druhého piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky možno využiť na odstránenie týchto obmedzení.

---

[3] Nariadenie Rady (ES) č. 1698/2005 (Ú. v. EÚ L 277, 21.10.2005).

Základným kameňom SOT je podpora poskytovaná organizáciám pestovateľov (OP) na posilnenie ich konkurencieschopnosti. Táto podpora sa poskytuje prostredníctvom spolufinancovaných operačných programov implementovaných OP.

Podpora sa poskytuje aj skupinám pestovateľov (SP), ktorí vykonávajú plán na uznanie, aby splnili kritériá na uznanie ako OP. Táto podpora má osobitný význam pre nové členské štáty, v ktorých je úroveň organizácie sektora často nízka a veľkosť vznikajúcich skupín pestovateľov je príliš obmedzená na to, aby sa mohli oprávniť za OP v prvých rokoch svojej existencie. Pomoc pre SP môže mať dve formy: pomoc na podnietenie ich vytvorenia a uľahčenie ich administratívnej prevádzky a investičná podpora (vo forme osobitných úverov alebo kapitálu).

Komisia v rámci reformy spoločnej organizácie trhu s ovocím a zeleninou môže navrhnúť osobitnú dodatočnú podporu pre členské štáty s nízkou úrovňou organizácie.

Programy rozvoja vidieka EÚ tiež zohrávajú určitú úlohu, najmä opatrenia v rámci osi 1 „zlepšenie konkurencieschopnosti odvetvia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva“. Vzťahuje sa to najmä na také opatrenia, ako sú podpora modernizácie poľnohospodárskych podnikov a podpora pridania hodnoty poľnohospodárskym výrobkom (odbyt a spracovanie). V rámci tej istej osi 1 sa v nových členských štátoch uplatňujú prechodné opatrenia, ktorými sa poskytuje podpora pre čiastočne samozásobiteľské poľnohospodárske podniky a na vytváranie skupín pestovateľov.

Nedostatočná organizácia v najväčšom producentskom členskom štáte spoločne s nedostatkom hospodárskych údajov o zainteresovaných sektoroch by si vyžadovali lepšie monitorovanie hospodárskej situácie zainteresovaného sektora na úrovni EÚ, eventuálne spolu so stanovením pravidelných stretnutí zainteresovaných odborníkov.

3.4. Prekonanie krízových situácií

Produkcia drobného ovocia, višní a čerešní pre spracovateľský priemysel, podobne ako v prípade ostatných druhov ovocia, veľmi závisí od poveternostných podmienok. Daždivé počasie môže zničiť úrodu, zatiaľ čo priaznivé počasie počas celej sezóny ju môže zvýšiť.

Kompenzácie pre pestovateľov, ktorí majú straty v dôsledku nepriaznivého počasia, sa povoľujú v rámci pravidiel EÚ pre štátnu pomoc v poľnohospodárstve. V tejto súvislosti Komisia navrhuje zjednodušenie týchto pravidiel a uľahčenie podpory v prípade krízy. Navrhuje sa najmä, aby sa pomoc na náhradu dôsledkov nepriaznivého počasia vyňala z predchádzajúceho schvaľovania Komisiou, čo by značne urýchlilo platbu pestovateľom.

Neuskutočnenie zberu by mohlo byť riešením v prípade neočakávaných alebo dočasných ťažkostí spôsobených nadmernou ponukou na trhu. Možnosť náhrad za neuskutočnenie zberu oprávnených v operačných programoch organizácií pestovateľov by sa mala prerokovať v súvislosti s reformou organizácie spoločného trhu s čerstvým ovocím a zeleninou.

3.5. Záverečné poznámky

Vcelku prevládajúcim faktormi, ktoré viedli ku krízovej situácii v sektore drobného ovocia, višní a čerešní na spracovanie v rokoch 2004 a 2005, bola nadmerná ponuka (višne v roku 2004 a čierne ríbezle) a roztrieštenosť komoditných reťazcov.

V prípade každej kategórie problémov sa uskutočnil prieskum existujúcich nástrojov politiky Spoločenstva, ktoré by sa mohli mobilizovať. Týmto prieskumom sa potvrdilo, že väčšina problémov sa môže vyriešiť prostredníctvom existujúcich nástrojov. Najmä prostredníctvom organizácie spoločného trhu s ovocím a zeleninou, ako aj programov rozvoja vidieka má EÚ vhodné nástroje na zlepšenie fungovania komoditných reťazcov v odvetví , najmä v sektore drobného ovocia, višní a čerešní.

Pri vypracúvaní reformy spoločnej organizácie trhu s ovocím a zeleninou sa táto správa s pripojeným pracovným dokumentom útvarov Komisie o „Prieskume sektora drobného ovocia, višní a čerešní určeného na spracovanie na trhoch EÚ“ náležite zvážia, pričom prebehne aj externé hodnotenia a hodnotenie vplyvu.